

ostrovech (na řeckých ostrovech jako Chios, Samos, Leros, Lesbos, Kos se dnes nacházejí tisíce běženců v detencích, které byly projektovány pro polovinu tohoto počtu) a s tím související témata (psychosociální pomoc, ubytovací kapacity a sociální bydlení, právní status, migrační politika, vzdělání, problém osamocených nezletilých dětí, praktické důsledky dohody mezi EU a Tureckem o navrácení běženců apod.). Účastníci se víceméně shodli na tom, že je nutné překonat fázi nouzových řešení – Evropa se nyní ocitla v post-krizovém období, takže je potřeba posunout se od nouzového „hašení požáru“ směrem k inkluzivnímu řešení problému v dlouhodobé perspektivě, která počítá se systematickým přístupem jak k nově příchozím, tak k místním obyvatelům. Ostrá kritika pak byla adresována směrem ke globálním humanitárním organizacím, které jsou obviňovány z komodifikace humanitární pomoci. Základem budoucích praktických kroků ovšem má být vytvoření alespoň základního rámce koordinace jednotlivých expertních aktérů, což ale – jak ukázal i tento kulatý stůl – není nic jednoduchého.

Sirkeci ve svém úvodním vystoupení zdůraznil, že je důležité hledat cesty, jak by se odborníci na migraci měli se svými znalostmi a sebou samými přibližovat k těm, kterých se (do)týkají. Akce neměla pouze propojovat jednotlivé účastníky, ale hlavně a především reagovat na aktuální migrační dění v Evropě, které se ve velmi koncentrované podobě odehrávalo i v nejbližším okolí kampusu, kdy při vstupu do areálu univerzity docházelo k setkání „bílých konferenčních límečků“ s nově příchozími migranty sedícími na zemi chodníků a prodávajícími různé cetky konferenčním řečníkům. Vysoké konferenční poplatky, opulentní konferenční rauty a bohatý kulturní program v luxusních podmínkách doprovázející konferenci ale do úvahy nad tím, zda se to skutečně povedlo, zanesly stín pochyb. Pocit přetrvávající odtrženosti akademického prostředí s migrační realitou tak i přes některé podnětné příspěvky a plodné diskuse přetrvával i po odletu z Atén.

Michal Pavlásek (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Konference Výzkumy, dokumentace a prezentace venkovského stavitelství v Československu

Odborná konference pořádaná Komisí pro lidové stavitelství, sídla a bydlení při České národopisné společnosti, Muzeem a galerií Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou a Ústavem evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno se konala v Sýpce – Muzeu Orlických hor v Rokytnici v Orlických horách ve dnech 15.–16. května 2018 a jejím

mottem bylo 100. výročí vzniku Československé republiky.

Po roce 1918 docházelo v oblasti etnografického bádání k hlubšímu poznání tradiční kultury Čechů a Slováků, které bylo poprvé společně prezentováno na Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895. Stavební boom první republiky, který zasáhl nejen města, ale i venkovská

sídla, vedl k rychlému nahrazování starých nevyhovujících obytných a hospodářských objektů novostavbami. To vyvolalo zájem a potřebu dokumentovat tradiční stavby dostupnými metodami – fotograficky, kresebně a měřicky. V tomto období rovněž došlo k prvním transferům výrazně cenných objektů do Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, založeného roku 1925. V poválečném období, v souvislosti s ustavením nových institucí (např. ČSAV), vznikly významné etnografické práce, došlo k rozvoji muzeí v přírodě, nezastupitelné role se ujala památková péče atd. Konference se tudíž zaměřila na zhodnocení problematiky etnografického výzkumu vesnického stavitelství v období let 1918–1992 z hlediska teorie a metodiky výzkumů, upozornila na významné i méně známé osobnosti a jejich díla, která dnes představují nenahraditelnou dokumentační platformu pro teoretické badatele i pracovníky muzeí a památkové péče při ochraně tohoto kulturního dědictví nejen v muzeích, ale rovněž in situ.

Konference byla rozvržena do dvou dnů; úterý 15. května bylo věnováno referátům a diskusi. Po úvodním uvítání účastníků otevřel jednání prvním příspěvkem Milan Ducháček (Historický ústav AV ČR, v. v. i.; *Od sídelní monografie k survivalům: Karel Chotek s fotoaparátem*) o zakladateli československé univerzitní etnografie Karlu Chotkovi, kterého představil také jako průkopníka etnografické fotografie. Výrazné osobnosti, které se věnovaly výzkumům a dokumentaci v nové části právě konstituované republiky – na Podkarpatské Rusi – představil Miroslav Válka (Ústav evropské etnologie FF MU Brno; *K etnografickému výzkumu Podkarpatské Rusi v době první Československé republiky*). Zdůraznil práci „Sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi“ a „Komise slovanské pro výzkum salašnictví v Karpatech a na Balkáně“

a neopomenul významné české badatele z řad etnografů, architektů a historiků umění a rovněž tvůrce fotografické dokumentace místní stavební kultury – Floriána Zapletala, Bohumila Vavrouška či Václava Mencla. Třetí referující v prvním bloku jednání – Kateřina Pařízková (Archiv Národního muzea Praha) do určité míry navázala na předchozí příspěvek, a to osobností V. Mencla a jeho manželky Dobroslavy Menclové. Svým vystoupením seznámila přítomné s rozsáhlým dokumentačním fondem vzniklým z činnosti obou známých badatelů a dále s Archivem národopisného oddělení v ANM, se stavem jejich evidence a zpřístupnění badatelské veřejnosti. Jediným zahraničním účastníkem konference byl Maroš Volovár (Východoslovenské združenie VALAL; *Expedícia 1954. Východné Slovensko objektívom a ceruzkou pražských studentov architektúry*), který upozornil na méně známou akci z roku 1954 iniciovanou Slovenským pamiatkovým ústavom a Národopisným ústavom SAV, při níž byla pořízena obrazová dokumentace vesnických staveb v okresech Gelnice, Košice, Revúca, Rožňava, Spišská Nová Ves a Trebišov. Na akci se podíleli také čeští odborníci a studenti.

Druhý blok jednání uvedla a svou osobní zkušeností zprostředkovala pohled na *Dokumentaci Antonína Kuriala z území okresu Brno-venkov* Věra Kovářů (Česká národopisná společnost), která jako asistentka prof. Kuriala spolupracovala na hodnocení a výběru dokumentačních materiálů k jejich publikování. Nové přístupy v prezentování vizuálních sběrů – kreseb, fotografií, plánové dokumentace – představila Marcela Suchomelová (Etnologický ústav AV ČR, v. v. i. / EÚ AV ČR Praha) v informaci *Etnologický výzkum lidového stavitelství ve vizuálním sběru informací a jejich interpretace / modulový koncept virtuální výstavy (INDIHU)*. V referátu nastínila problémy vědecké analýzy

a vzájemné či jen orientační interpretace na příkladu vizuálních heuristických dokumentů v etnologických vědách. Kateřina Sedlická a Dana Motyčková (EÚ AV ČR Praha; *Živnostenští a amatérští fotografové a dokumentační fotografie lidové architektury*) se zaměřily na období od 20. let 20. století, kdy se řada profesionálních a amatérských fotografů začala soustavně zabývat dokumentací venkovských/lidových staveb. Vznikly tak zatím nedocněné obrazové soubory (např. fotografie Františka Háka, Adolfa Vyšaty, Ladislava Valnohy, Jiřího Trejbala, Františka Illka a Alexandra Paula); část této jedinečné dokumentace vlastní a spravuje Etnologický ústav v Praze. Hana Vincenciová (Východočeské muzeum v Pardubicích) připomněla a zhodnotila *Význam kronik obcí pro dokumentaci zástavby vesnic na příkladu Pardubicka*. Na konkrétních příkladech ukázala na nenahraditelný autentický soubor poznatků, který byl badatelsky dosud jen málo využit.

Třetí blok jednání zahájil Jan Doubek (Technické muzeum v Brně, Sekce větrné mlýny; *Větrné mlýny v odborné literatuře*) přehledem prací o větrných mlýnech, o něž se začali odborní pracovníci zajímat již v období první republiky. Významně na tomto poli pracoval také Čeněk Zíbrt, který mnoho textů, vzniklých na základě jeho výzvy, otiskl na stránkách Českého lidu. Dnešní zájemci o tento fenomén si mohou informace k větrným mlýnům najít na internetové stránce www.povetrnik.cz. Průzkumu a dokumentaci lidových staveb a venkovského prostředí Chrudimska a Hlinecka a počátkům budování muzea v přírodě (Souboru lidových staveb Vysočina / SLSV) se věnovala Magda Křivanová (NPÚ – ÚPS na Sychrově, SLSV; *Půlstoletí záchrany a dokumentace lidových staveb severovýchodní části Českomoravské vrchoviny v kontextu vybudování Muzea v přírodě na Veselém Kopci*). Jan Kuča (Česká národopisná společnost) se věnoval *Výzkumu*

a prezentaci lidové architektury v jednotlivých částech Horácka a upozornil především na odlišnosti v jednotlivých podoblastech západní Moravy, především na přírodní podmínky a kulturní vlivy. Poslední příspěvek konferenčního jednání přednesla Martina Opršalová-Dašková (Ústav historických věd FF Univerzity Pardubice; *Václav Šrámek: kresby tradiční architektury východních Čech*). Představila osobnost Václava Šrámka – malíře, kurátora a archiváře muzea v Třebechovicích pod Orebem, který vytvořil více než tři sta kreseb s tímto tématem, jež jsou uloženy v Muzeu východních Čech a ve Státním okresním archivu v Hradci Králové a v Třebechovickém muzeu betlémů.

Druhý den konference byl věnován především odborné exkurzi. Ta nejprve vedla městskou památkovou zónou v Rokytnici, dále pokračovala návštěvou obnoveného kostela v Neratově. Pro účastníky byla snad nejzajímavější procházka a možnost nahlédnutí do dochovaných původních objektů vesnického stavitelství v obci Kačerov (vesnická památková zóna) a také návštěva dřevěného kostela sv. Petra a Pavla v Liberku. Večerní program v Sýpce – Muzeu Orlických hor představil dokumentaci lidové architektury na Podorlicku, konkrétně dílo Josefa Korejze Blatinského. Součástí prezentace bylo promítání filmu o této významné regionální osobnosti.

Konference nejen nastínila, ale také přinesla zpracování mnoha nových témat, která zapadají do mozaiky poznání vesnického stavitelství na území naší republiky. Upozornila na mnohé badatelské i laické osobnosti, bez jejichž práce by dnešní pohled na danou problematiku byl zploštělý, neúplný. Věříme, že se Komisi pro lidové stavitelství, sídla a bydlení při ČNS a jejím partnerům podaří nelehký úkol a přednesené příspěvky budou v dohledné době zpracovány do písemné podoby a otištěny.

Kateřina Sedlická (EÚ AV ČR, v. v. i.)